

Nič ni resnično, vse je dovoljeno

Tina Kondić

Vladimir Bartol, pisatelj, kateri rad ponikne v pozabo, dokler nam bližnji vzhod ne prinese nove aktualnosti in pripelje njegovo delo Alamut nazaj v ospredje. Tako je vsaka generacija na neki točki svojega življenja deležna tega pisnega vrhunca, če ne po svoji volji pa v šolskih klopeh.

Rojen 24. februarja 1903 v Trstu je bil čas svojega življenja, do smrti 12. septembra 1967, prisoten enih najhujših časov človeške zgodovine. Ko sta se odvijali 2 najbolj okrutni vojni in menjava večih režimov, je Bartol odkrival svojo ljubezen do mnogih človeških znanj. Poleg psihologije, geografije, literature in drugih, sta mu bili še najbližji psihologija in filozofija, kateri je kasneje doštudiral v Ljubljani. Razburkan čas prve polovice 20. stoletja ga je premetaval po različnih krajih. Večkratno seljenje med Trstom in Ljubljano je občasno zmotil študij, katerega je nadaljeval v Parizu in kasnejše služenje vojske v Beogradu. Poleg pisateljevanja je deloval še kot urednik Slovenskega beogradskega tednika, tajnik SNG v Ljubljani ter tudi na SAZU kasneje v Trstu.

Roman nas popelje v leto 1092, kraj tedanje Perzije. Do utrdbe Alamut sta po svojih ločenih poteh prišla deklica Halima ter mladi ibn Tahir. Vsako drugo poglavje nam predstavi novo življenje enega, a oba v službi pod nevidnim vodjem Seiduna. Znan kot novi prerok, kateri bo združil vse islamske ločine pod edino pravo Alahovo vero, izmailstvom, in se znebil Seldžuške oblasti. Ibn Tahir je kot življenjsko neizkušen mladenič pristal med najvišjimi vojščaki fedajji, kateri morajo biti slika fizične in miselne čistosti. Kot božji vojak prestaja mučne priprave, katere sestavljajo najhujši fizični napor in treniranje uma z učenjem islamskega nauka. Vzporedno z njim je Halima kot kupljena sužnja pristala na odročnem delu Alamuta, na čudovitih vrtovih, kateri so bili skriti tudi boljšim poznavalcem gradu. Tam se je v družbi drugih deklet priučila poleg Korana tudi telesnih skrivnosti in drugih dekliških spretnosti. Ob vsem tem se zberejo na Alamutu tudi najvišji daiji, poslanci, kateri širijo izmailski nauk med ljudmi. Vsem trem skupinam je skupno eno; ugotavljanje kakšen je njihov vodja, Seiduna. Redki so ga uzrli z lastnimi očmi, a tudi tem je bil nerazumljiv.

V takšni skrivnostnosti nastopi Seiduna, ekscentričen stavec, kateri podkrepljen z znanji človeštva, predstavi njegov svet poln spletk. Kot že na samem začetku knjige, kjer je zapisan pravi izmailski nauk ter vodilo Seidune, ga izdam tudi jaz z naslovom tega besedila. V svoji igri je bog, kateri ne predstavlja niti dobro niti zlo. Zanj je vse le eksperiment, kako bi vzgojil vernike neomejeno vdane vladarju, kateri z željo po smrti ne poznajo strahu. S tem namenom prevara ibn Tahirja in druge fedajje. Popelje jih med dekleta, v prepričanju, da so device v raju, katere jih bodo čakale v času njihove smrti za pravo vero. Tako nam da zasnovo in nas popelje v zgodbo veličine njegovega dolgoletnega plana, neverjetne razsežnosti vernega uma in filozofijo, kateri sledi sam.

V besedah pisatelja, je spisal psihološki, idejni in filozofski roman. Za razvoj takšne zgodbe je posvetil leta svoja življenja raziskovanju orientalske zgodovine in po svojih najboljših močeh predstavil zgodbo starca z Alamuta, katera se opira na zgodovinska dejstva. Danes priznано kot njegovo najboljšo delo, je v njegovem času, poplavljenega z deli socialnega realizma, bilo zanemarjeno, kljub prejemu banovinske nagrade. Svojo slavo je poželo šele ob terorističnih napadih v začetku tega tisočletja, med bralci v iskanju logične razlage. Tudi v današnjem času begunske krize iščejo bralci v njej odgovore, katere v svoji ideologiji tudi najdejo. Alamut pa kljub temu predstavlja veliko več, saj ni komentar ene same vere. Takšno versko zatrapanost najdemo tudi drugod po svetu in ne samo pod božjim naukom.

Že skoraj groteskno nam Bartol na primeru prikaže elemente vzhodne in zahodne filozofije. Opira se na Platona, Freuda in druge. Kot je Pascal zapisal, smo ljudje v potrebi nadzora in vsakemu ne bi smelo biti dano znanje o vsem. Tako tudi Seiduna nadzoruje svoje podanike in jim da verjeti, s čimer jih osreči. Takšna utvara se nam lahko zdi sprevržena kot vsevednemu bralcu, a vendar je le odraz človeka. Čudovitost romana se najde tudi v prehajanju zgodbe z vsakim poglavjem med krhkimi deklicami in močnimi možmi, katero te ravno primerno privablja nazaj v zgodbo. S poznim prikazom Seidune nam omogoči čutiti vznemirjenje z liki zgodbe, nam z njegovo nevidnostjo da

verjeti v njegove moči, nas zapolni z vprašanji in željo po razpletu njegovega plana. Tudi kljub pisateljevi potrebi po stalni uporabi enostavnih povedi v vlogi pripovedovalca, nam ravno zato višji jezik protagonista seže globlje in nas uvede v filozofijo in psihologijo človeka in njegovega uma.

Kot se rado zgodi, je tudi Bartolov Alamut eno izmed tistih del, ki loči ljudi na dva tabora. Vendar ravno zato, ker vsak ki prebere roman ima močno mnenje z ene ali druge strani, se to delo šteje med višjo umetnost. Saj umetnost ni nekaj, kar se strinja z nami, vendar stvar, katera vzbudi močna čustva, kakršnokoli naj bi že bila.